

Tėvų informuotumas apie rotavirusinę infekciją

Diana Burlačenko

Klaipėdos universitetas

Natalja Istomina

Vilniaus universitetas

Marija Truš

Klaipėdos universitetas

Santrauka. Siekiant veiksmingos bet kokios ligos profilaktikos, reikia taikyti prevencijos priemones pažeidžiamiausiai šios ligos grupei. Rotaviruso atveju tai yra vaikai. Kadangi vaikais rūpinasi tėvai (globėjai), jų informuotumas yra labai svarbus, nes tik jie gali užtikrinti, kad jų vaikai būtų vakcinuoti laiku ir išmokyti asmens higienos taisyklių. Rotavirusinė infekcija (RVI) yra aktuali visuomenės sveikatos problema dėl didelio vaikų sergamumo. 2022 metais 93 proc. (1462 atvejai) rotavirusinės infekcijos atvejų užfiksuota tarp vaikų (0–17 m.). 2018 metais Lietuvoje vakcinosis nuo šios infekcijos buvo įtrauktos į vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių. Todėl, taikant šią RVI prevencijos priemonę, yra labai svarbu išanalizuoti ne tik tėvų informuotumą apie šią ligą, bet ir įvertinti jų požiūrį į vakcinosis. Slaugytojai turi didelę įtaką rotavirusinės infekcijos profilaktikai, nes jie praleidžia daugiausiai laiko su pacientais ir artimaisiais, kuriems privalo suteikti patikimą informaciją apie ligos valdymą ir paaiškinti prevencinių priemonių svarbą. Šio tyrimo tikslas – išanalizuoti tėvų informuotumą apie rotavirusinę infekciją. Atliekant tyrimą buvo pasirinkti šie tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė ir kiekybinis tyrimas, naudojant anoniminę anketą (*online* apklausa). Tyrimas atliktas laikantis etikos principų. Rezultatai atskleidė, kad tėvai stokoja informacijos RVI klausimu. Tik pusė jų žinojo, kad pagrindinis ligos paplitimo būdas yra fekalinis-oralinis. Remiantis tyrimo duomenimis, didžioji dalis tėvų gavo informaciją iš patikimo šaltinio – gydytojų, o ketvirtadalis – iš slaugytojų. Tačiau antras pagal dažnumą pažymėtas šaltinis yra internetas, kuris galėjo suteikti respondentams klaidingą informaciją apie ligą ir jos prevenciją. Taip pat tyrimas atskleidė, kad tėvams stinga žinių apie vaikų higienos įgūdžių formavimą: didžioji dalis apklaustųjų teigia, kad švietimas šiuo klausimu yra reikalingas. Mokslinės literatūros duomenimis efektyviausia prevencijos priemonė prieš infekciją yra skiepai, tačiau tik kiek mažiau nei pusė apklaustųjų sutinka, kad skiepai yra reikalingi, o ketvirtadalis nesutinka. Be to, lyginant tėvų nuomonę šiuo klausimu pagal išsilavinimą buvo pastebėtas didelis skirtumas.

Reikšminiai žodžiai: rotavirusas, rotavirusinė infekcija, vaikų infekcija, tėvų informuotumas.

Parental awareness of rotavirus infection

Abstract. In order to effectively prevent any disease, it is necessary to apply preventive measures in the most vulnerable group of this disease. In the case of rotavirus, it is children. Since parents (guardians) take care of children, their awareness is very important, because only they can ensure the timely vaccination of their children and train them in personal hygiene rules. Rotavirus infection is an urgent public health problem due to the high morbidity in children. In 2022, 93 percent (1462 cases) RVI (rotavirus infection) was recorded among children (0-17 years). In 2018, vaccines against this infection were included in the preventive vaccination calendar for children in Lithuania. Therefore, when applying this RVI prevention measure, it is so important to analyze not only parents' awareness of this disease, but also to evaluate their attitude towards vaccines. Nurses have a significant impact on the prevention of rotavirus infection, as they spend the most time with patients and relatives, to whom they must provide reliable information about the management of the disease and explain the importance of preventive measures. The aim of this study is to analyze parents' awareness of rotavirus infection. Appropriate research methods were chosen during the research: analysis of scientific literature and quantitative research using an anonymous questionnaire (*online* survey). The research was conducted in accordance with ethical principles. The results revealed that parents lack information about RVI. Only half knew that the main way of spreading the disease is fecal-oral. According to the research data, the majority of parents received information from a reliable source - doctors, and a quarter from nurses. However, the second most frequently cited source is the Internet, which may have provided respondents with false information about the disease and its prevention. Also, according to the research, parents lack knowledge about the formation of children's hygiene skills: the majority of respondents say that education on this issue is necessary. According to scientific literature, the most effective preventive measure against infection is vaccinations, but slightly less than half of the respondents agree that vaccinations are necessary, and a quarter disagree. In addition, when comparing parents' opinions on this issue by education, a significant difference was observed.

Keywords: rotavirus, rotavirus infection, childhood infection, parental awareness.

Įvadas

Vaikų sveikatos puoselėjimas ir stiprinimas priklauso nuo tėvų sveikatos raštingumo ir informuotumo apie infekcinių susirgimų prevenciją. Vaikų imuninė sistema formuojasi nuo gimimo, todėl vaikai yra imlūs įvairioms

infekcijoms. Vaikų infekcinių ligų struktūroje ūminės žarnyno infekcijos užima antrą vietą po ūminių kvėpavimo takų infekcijų. Virškinamojo trakto infekcijos yra viena pagrindinių vaikų ligų ir mirties priežasčių, jos visame pasaulyje sukelia apie 525 000 mirčių kasmet. Pagal sukėlėjus jos yra skirstomos į: virusines, bakterines ar toksines infekcijas. Labiausiai paplitę etiologiniai patogenai yra žarnyno virusai. Viena labiausiai paplitusių virusinių virškinamojo trakto infekcijų yra rotavirusinė infekcija. Rotavirusinė infekcija (toliau – RVI) yra labai užkrečiama ūminė infekcinė liga, sukianti gastroenteritą – virškinamojo trakto uždegimą, apimantį skrandį ir plonąją žarną. Pagrindiniai simptomai yra viduriavimas, vėmimas ir pilvo skausmas [1, 2]. Patikimiausia specifinė rotavirusinės infekcijos profilaktika yra skiepėjimai. Pasaulio sveikatos organizacija (toliau – PSO) rekomenduoja vakcinas nuo RVI įtraukti į visų pasaulio šalių nacionalines imunizacijos programas. PSO duomenimis, šiuo metu privalomos vakcinacijos nuo RVI yra įtrauktos į daugiau kaip 100 šalių nacionalinius skiepėjimo kalendorius. 2018 metų rugsėjo mėnesį Lietuva tapo devyniasdešimt antrąja šalimi pasaulyje, kuri įtraukė šią vakciną į nacionalinį vaikų skiepų kalendorių. 2009 metais PSO pateikė dviejų geriamųjų rotaviruso vakcinų: **Rotarix** (GlaxoSmithKline Biologicals, Rixensart, Belgija) ir **RotaTeq** (Merck & Co., West Point, PA, JAV) rekomendaciją visoms šalims. Be to, 2017 metais dar dvi papildomos gyvos geriamosios vakcinos nuo RVI: Rotasiil (Serum Institute of India Pvt. Ltd., Puna, Indija) ir ROTAVAC (Bharat Biotech International Ltd., Hyderabad, Indija) praėjo išankstinę kvalifikaciją ir, PSO teigimu, šios vakcinos artimiausiu metu bus visuotinai prieinamos [3, 4].

Platus vaikų skiepėjimas sumažina apsilankymų skubiosios medicinos pagalbos skyriuje, hospitalizacijų ir mirčių nuo ligų, kurių galima išvengti skiepiais, skaičių. Europoje dėl rotavirusinio gastroenterito kasmet hospitalizuojama 75 000–150 000 ligonių ir iki 600 000 apsilanko pas gydytojus. Nepaisant to, 2022 metais tik 18 Europos šalių (iš 38) turėjo viešai finansuojamą visuotinę masinės imunizacijos nuo RVI programą. Pastarųjų kelerių metų įrodymai dar kartą patvirtina, kad šiuo metu Europoje prieinamos vakcinos nuo rotaviruso yra labai veiksmingos ir užkerta kelią iki 96 % su RVI susijusių jaunesnių nei vienerių metų vaikų hospitalizavimo atvejų (potencialiai 72 000–144 000 hospitalizacijų visoje Europoje). RVI prevencija turėjo ryškų teigiamą poveikį tėvų darbo užmokesčiui ir vyriausybės mokesčių pajamoms, o nauda apima visą ekonomiką. Galima tikėtis, kad pradėjus taikyti visuotinę masinę vakcinaciją nuo rotaviruso sumažės ligų, kurių galima išvengti, hospitalizacijų ir mirčių, kurias sukelia rotavirusinis gastroenteritas, skaičius [5].

2022 metais Lietuvoje užfiksuoti 1565 rotavirusinės infekcijos atvejai ir 1452 (93 proc.) iš jų buvo užfiksuoti tarp vaikų (0–17 m.). Siekiant veiksmingos RVI profilaktikos, reikia taikyti prevencijos priemones pažeidžiamiausiai grupei – vaikams. Kadangi vaikais rūpinasi tėvai (globėjai), jų informuotumas, užkertant kelią rotavirusinei infekcijai, yra itin aktualus. Tėvams, auginantiems vaikus, yra labai svarbu žinoti ne tik pagrindinius virškinamojo trakto infekcijų simptomus, bet ir jų plitimo būdus bei prevencijos priemones. Be to, tėvai turi gauti patikimą ir objektyvią informaciją. Dažnai tėvų apsisprendimui skiepyti ar neskiepyti savo vaikus vakcina daro įtaką kitų tėvų nuomonė ir patarimai, kuriuos jie skaito internete. Nepakankamas tėvų informuotumas yra pagrindinė vaikų neskiepėjimo priežastis. Tai patvirtina 2019 metais atlikto tyrimo rezultatai. Žinių stoka apie vakcinaciją – priežastis, kurią nurodė 77,9 proc. nepaskiepytų vaikų tėvų [6]. Be to, žinių apie vaiko higienos įgūdžių formavimo stoka didina užsikrėtimo riziką. Vaikai, nesilaikantys higienos taisyklių, turi didesnę riziką sirgti virškinamojo trakto infekcijomis [4, 6]. Ribotas tėvų informuotumas apie RVI turi didelę įtaką sergančių vaikų bei jų šeimų gyvenimo kokybei. Mokslinės literatūros duomenys pagrindžia, kad objektyvi vaiko sveikatos būklė neturi įtakos emocinei, socialinei ar ekonominei naštai, o subjektyvus tėvų suvokimas apie vaiko sveikatos būklę – turi. Geresnis ligos supratimas padeda sumažinti tėvų baimes ir suvokti rotavirusinės infekcijos ypatybes bei užsikrėtusio vaiko priežiūros taisykles [8].

Tyrimo medžiaga ir metodai

Tyrimui atlikti buvo pasirinkti šie tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė ir kiekybinis tyrimas. Literatūros apžvalga buvo atlikta naudojant reikšminius žodžius: rotavirusas, rotavirusinės infekcijos epidemija, rotavirusinė infekcija, rotavirusinės infekcijos prevencija, skiepai nuo rotavirusinės infekcijos, slauga, slaugytojas, tėvų informuotumas, virškinamojo trakto ligos, vaikų infekcijos. Buvo analizuojami lietuvių ir užsienio autorių mokslinės literatūros šaltiniai apie RVI.

Apklausa vykdyta 2022 m. nuo kovo 29 d. iki balandžio 22 d. Tyrimui atlikti buvo naudotas modifikuotas klausimynas [10]. Kiekybinis tyrimas pasirinktas todėl, kad jis yra objektyvus ir patikimas. Jis yra orientuotas į požymių, kurie gali būti išreikšti skaičiais, identifikavimą. Buvo panaudota anoniminė, individuali anketinė apklausa siekiant per trumpą laiką apklausti didelį respondentų kiekį ir išsiaiškinti respondentų informuotumą ir vyraujančias nuomones bei tendencijas. Dėl COVID-19 pandemijos tyrimas buvo atliekamas internetinės apklausos būdu. Informacija buvo renkama naudojant standartines procedūras, kai kiekvienas apklausiamas asmuo vienodu būdu atsako į tuos pačius klausimus.

Tyrimo internetinė apklausa buvo patalpinta internetinėje platformoje www.apklausa.lt. Apklausoje dalyvavo tėvai ar globėjai, auginantys vaikus iki 18 metų, kurie serga ar yra persirgę rotavirusine infekcija. Anketoje pateikti klausimai apie ligą, skiepus ir kitas prevencijos priemones, slaugytojų vaidmenį. Tiriamiesiems buvo pristatytas tyrimo tikslas ir paaiškinta, kad šio tyrimo duomenys bus naudojami tik moksliniams tikslams ir pristatomi tik apibendrinti visų dalyvių atsakymai.

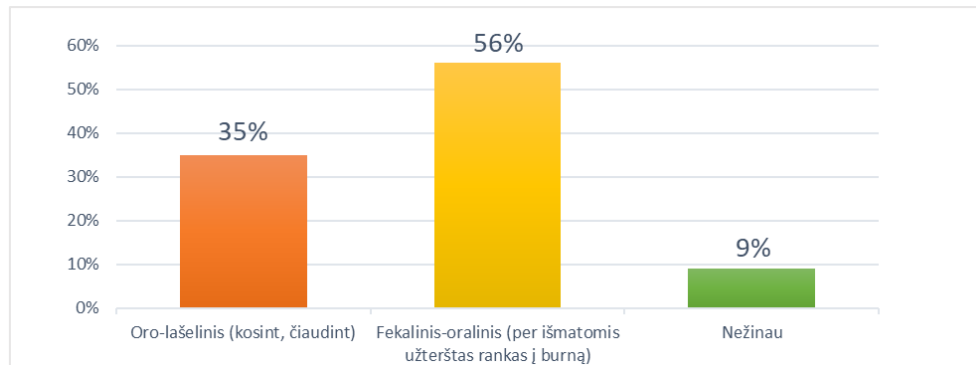
Tyrimo etika. Tyrimui atlikti Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakulteto Slaugos katedros Etikos komisijos posėdyje 2022-02-21 46Sv-S-07 gautas leidimas. Taip pat buvo gauti *Facebook* grupių administratorių leidimai patalpinti apklausos nuorodą. Atliekant tyrimą, vadovautasi Helsinkio deklaracijos bendrosios mokslinių tyrimų etikos principais [9]. Surinkti duomenys naudoti rengiant mokslines išvadas ir praktines rekomendacijas, kurios padės tobulinti slaugos procesą.

Tyrimo rezultatai

Tyrime dalyvavo tėvai, auginantys vaikus iki 18 metų amžiaus, kurie sirgo rotavirusine infekcija. Galutinę imtį sudarė 79 respondentai. Didžiąją dalį tėvų, dalyvavusių tyrime, sudarė moterys (87 proc.) ir kiek mažiau nei ketvirtadalį – vyrai (13 proc.). Įvertinus respondentų pasiskirstymą pagal išsilavinimą, nustatyta, kad didžioji dalis (63 proc.) turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

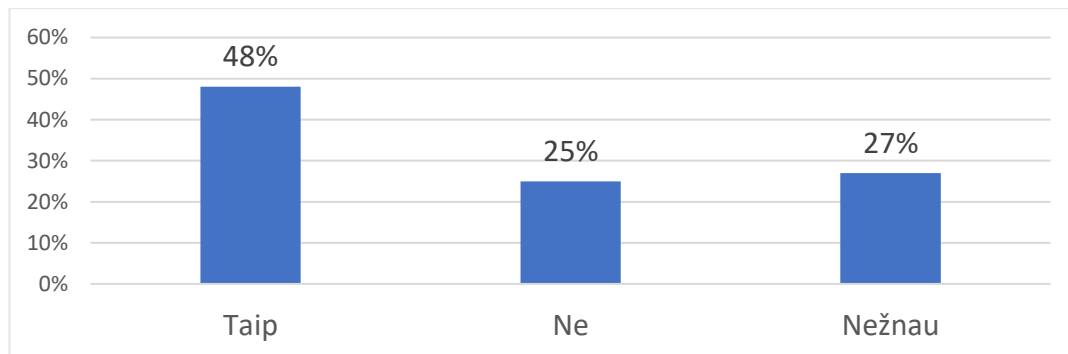
Buvo norima ištirti respondentų informuotumą apie rotavirusinės infekcijos paplitimo būdus, informacijos apie RVI šaltinius, tėvų požiūrį į skiepus ir slaugytojo vaidmenį prižiūrint rotavirusine infekcija sergančius vaikus.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti tėvų informuotumą apie tai, koks yra pagrindinis rotavirusinės infekcijos paplitimo būdas. Įvertinus tyrime dalyvavusių respondentų nuomonių pasiskirstymą, nustatyta, kad kiek daugiau nei pusė respondentų (56 proc.) pažymėjo fekalinį–oralinį būdą. 35 proc. apklaustų tėvų mano, jog RVI yra oro-lašeline būdu plintanti liga. Likusieji 9 proc. teigia nežinantys, koks yra pagrindinis rotavirusinės infekcijos paplitimo būdas (1 pav.).



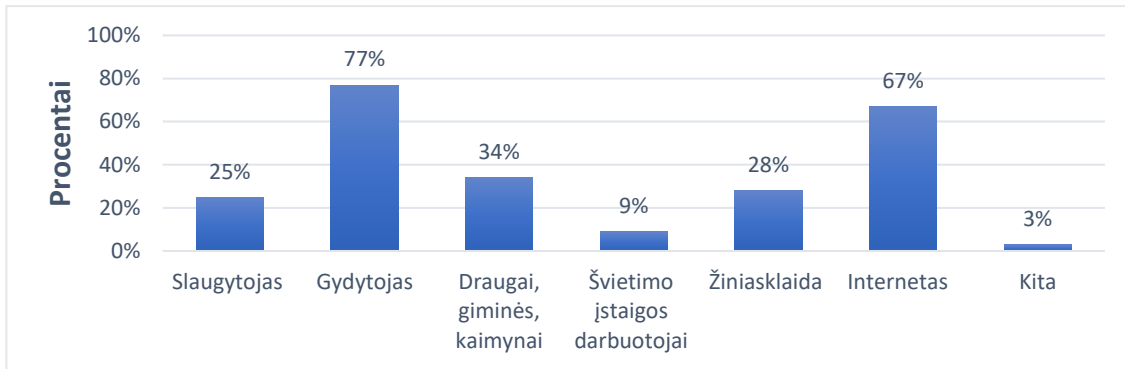
1 pav. Tėvų informuotumas apie pagrindinį RVI plitimo būdą

Siekiant išanalizuoti tėvų nuomonę apie skiepus nuo RVI, nustatyta, kad kiek mažiau nei pusė apklaustų tėvų (48 proc.) mano, jog skiepai nuo RVI yra reikalingi. Ketvirtadalis (25 proc.) manymu, vaikų nuo rotavirusinės infekcijos skiepyti nereikia. Likusieji 27 proc. teigia nežinantys, ar reikalingas skiepijimas nuo RVI (2 pav.).



2 pav. Tėvų nuomonė apie būtinybę skiepyti vaikus nuo RVI

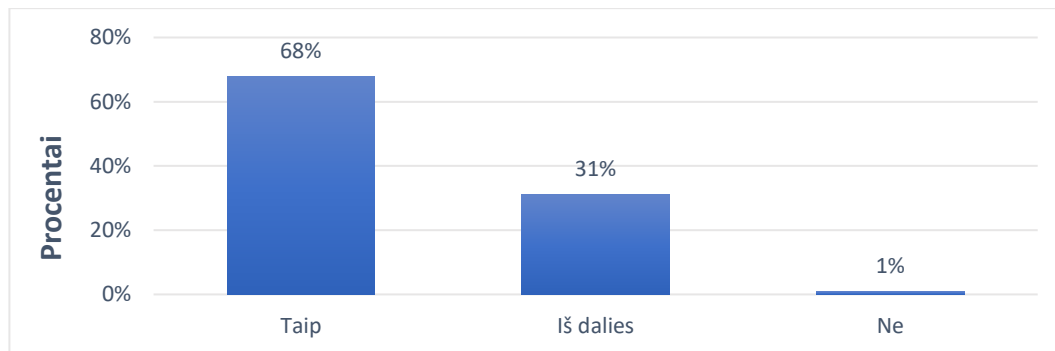
Vertinant tėvų informuotumą apie RVI, respondentų buvo prašoma nurodyti šaltinį, iš kurio jie gavo informacijos apie šią ligą. Daugumos pagrindiniu informacijos šaltiniu buvo pasirinktas gydytojas, jį nurodė 77 proc. respondentų. 67 proc. apklaustųjų informacijos apie RVI ieško internete. Draugai, giminės ir kaimynai suteikė informacijos 34 proc. tyrime dalyvavusių tėvų. Žiniasklaidą kaip informacijos šaltinį nurodė 28 proc. apklaustųjų. Ketvirtadalis respondentų (25 proc.) pažymėjo, kad informaciją apie rotavirusinę infekciją jiems suteikė slaugytojai. Švietimo įstaigos darbuotojus informacijos šaltiniu pasirinko tik 9 proc. respondentų. „Kita“ nurodė 3 proc. (n = 2) apklaustųjų tėvų (3 pav.).



3 pav. Tėvų informacijos apie RVI šaltiniai

Atlikus respondentų nuomonių pasiskirstymą, vertinant jų žinias apie vaikų higienos įgūdžių formavimą, nustatyta, kad dauguma (62 proc.) teigia turintys pakankamai žinių. 35 proc. apklaustų tėvų iš dalies sutinka, kad turi pakankamai žinių. Likusieji 3 proc. apklaustųjų prisipažįsta, kad jaučia žinių apie vaikų higienos įgūdžių formavimą stoką.

Vertinant apklaustų tėvų ir jų vaikų informuotumą apie higienos taisyklių laikymąsi, respondentų buvo prašoma atsakyti, ar reikalingas tėvų švietimas/informavimas apie vaikų higienos įgūdžių laikymąsi. Tyrimo rezultatai parodė, kad didžioji dalis apklaustųjų (68 proc.) mano, jog tokios informacijos suteikimas yra reikalingas. Kiek mažiau nei trečdalis respondentų (31 proc.) nurodė, kad toks švietimas būtų iš dalies reikalingas (4 pav.).

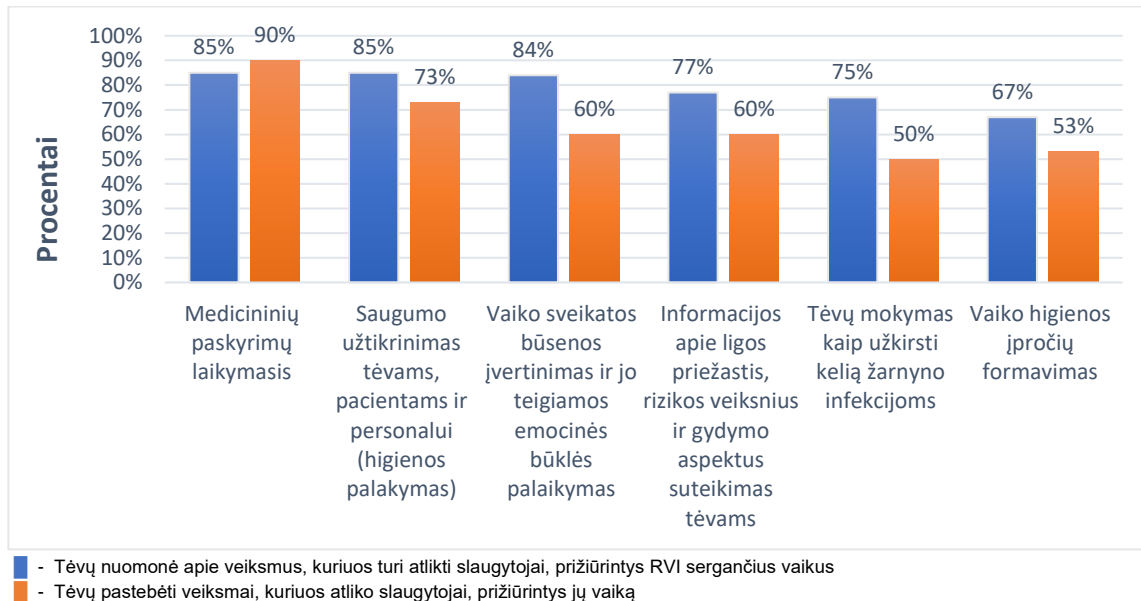


4 pav. Tėvų nuomonė apie švietimą/informavimą vaikų higienos įgūdžių laikymosi klausimu

Tyrimo metu buvo norima išanalizuoti tėvų požiūrį į slaugytojo vaidmenį prižiūrint rotavirusine infekcija sergančius vaikus. Dauguma (85 proc.) respondentų nurodė, kad pagrindiniai slaugytojų veiksmai turėtų būti medicininių paskyrimų laikymasis ir saugumo užtikrinimas tėvams, pacientams ir personalui (higienos palaikymas). Beveik tiek pat apklaustųjų pažymėjo vaiko sveikatos būsenos įvertinimą ir jo teigiamos emocinės būklės palaikymą (84 proc.). 77 proc. apklaustų tėvų mano, kad slaugytojas privalo suteikti jiems informaciją apie ligos priežastis, rizikos veiksnius ir gydymo aspektus. Rečiau buvo pažymėti tokie veiksmai kaip tėvų mokymas, kaip užkirsti kelią žarnyno infekcijoms (75 proc.) ir vaiko higienos įpročių formavimas (67 proc.).

Siekiant nustatyti tėvų patirtis apie slaugytojų atliktus veiksmus, prižiūrint vaikus, sergančius RVI, buvo klausiama apie veiksmus, kuriuos atlikdavo slaugytojas, prižiūrintis jų vaiką. Į šią klausimą galėjo atsakyti tik tėvai, pažymėję, kad jų RVI sergantys vaikai buvo hospitalizuoti (n = 30).

Beveik visi apklaustieji (90 proc.) pažymėjo, kad ligoninėje slaugytojai laikėsi medicininių paskyrimų. 73 proc. atvejų buvo užtikrinamas tėvų, pacientų ir personalo saugumas (higienos palaikymas). Du trečdaliai (60 proc.) respondentų teigė, kad slaugytojai suteikė informaciją apie ligos priežastis, rizikos veiksnius ir gydymo aspektus. Tiek pat apklaustų tėvų (60 proc.) nurodė, kad hospitalizavimo metu slaugytojai įvertindavo vaiko sveikatos būseną ir palaikydavo jo teigiamą emocinę būklę. Vaiko higienos įpročių ugdymą pažymėjo 53 proc. apklaustųjų. Tik pusė respondentų (50 proc.) buvo mokomi slaugytojų, kaip užkirsti kelią žarnyno infekcijoms (5 pav.).



5 pav. Tėvų požiūris į slaugytojo vaidmenį prižiūrint rotavirusine infekcija sergančius vaikus

Tyrimo rezultatų aptarimas

Daugumos respondentų (56 proc.) nuomone, dažniausiai virusas plinta fekalinio-oraliniu būdu (per išmatomis užterštas rankas į burną). Ankstesnių Lietuvoje atliktų tyrimų rezultatai yra panašūs. 2015 metais tyrime 63,3 proc. respondentų pažymėjo fekalinį-oralinį būdą, o 2017 metais šį būdą pasirinko 65,9 proc. [10, 11]. Iš šių rezultatų darytina išvada, kad šiuo metu tėvų informuotumas apie pagrindinį rotavirusinės infekcijos paplitimo būdą yra prastesnis, nei buvo. Kadangi gana didelė dalis tėvų nesupranta, kaip plinta RVI, jie negali pasirūpinti tinkama šio viruso prevencija. Galima daryti prielaidą, kad sumažėjusiam informuotumui turėjo įtaką COVID-19 pandemija. 35 proc. tyrime dalyvavusių tėvų mano, kad pagrindinis RVI plitimo būdas yra oro-lašelinis (kosint, čiaudint), o 2015 ir 2017 metais tokį būdą nurodė atitinkamai tik 20 ir 22,7 proc. [10, 11]. Kadangi koronavirusas plinta oro-lašelinio būdu, didžiulė COVID-19 informacinė kampanija galėjo paveikti žmonių supratimą apie visų virusų plitimą.

Mokslinės literatūros duomenimis [4, 5, 12], skiepai yra vienintelė efektyvi prevencijos priemonė prieš RVI. Atlikus respondentų atsakymų pasiskirstymą, vertinant jų informuotumą apie RVI skiepus, paaiškėjo, kad kiek mažiau nei pusė apklaustųjų (48 proc.) sutinka, kad skiepai yra reikalingi, ketvirtadalis (25 proc.) nesutinka, o kiek daugiau nei ketvirtadalis (27 proc.) tiesiog neturi aiškios nuomonės šiuo klausimu. 2015 metų tyrimo rezultatai ženkliai skiriasi nuo pateiktųjų anksčiau. Tik 20 proc. tėvų buvo įsitikinę, kad norint išvengti ligos veiksmingiausia priemonė yra skiepai, o dauguma (48,3 proc.) manė, kad jie nereikalingi [10]. Taip pat, analizuojant respondentų informuotumą apie prevencijos priemones nuo RVI, buvo apžvelgti užsienio autorių

tyrimų rezultatai šiuo klausimu. 2018 metais atliktu tyrimu buvo nustatyta, kad tik 31,04 proc. tėvų mano, jog skiepai yra svarbiausia prevencijos priemonė [8]. Vis dėlto 2019 metais atlikto tyrimo duomenimis, kur kas didesnė tėvų dalis (60,8 proc.) teigė, kad skiepai nuo rotavirusinės infekcijos yra svarbūs ir naudingi [6]. Analizuojant rezultatus, matoma gera tendencija. Ir Lietuvos, ir užsienio tėvų informuotumas apie efektyviausią RVI prevencijos priemonę gerėja. Tokių rezultatų priežastis spėjama yra padidėjusi vaikų vakcinacijos kampanija. Per COVID-19 pandemiją tėvai buvo skatinami skiepyti vaikus nuo koronaviruso. Tėvams buvo aiškinamas vakcinų nuo koronaviruso veikimo mechanizmas ir nauda. Tai galėjo paskatinti tėvus domėtis kitomis vakcinomis ir jų veiksmingumu.

Analizuojant tėvų informuotumą apie RVI, buvo svarbu išsiaiškinti jų informacijos šaltinius. Tyrimas parodė, kad dauguma tėvų (77 proc.) gavo informaciją iš patikimo šaltinio – gydytojų, o ketvirtadalis (25 proc.) iš slaugytojų. Antras pagal dažnumą pažymėtas šaltinis yra internetas (67 proc.), kuris galėjo suteikti respondentams klaidingą informaciją apie ligą ir jos prevenciją. Užsienio autorių atlikti tyrimai parodė panašius rezultatus: apklaustų tėvų pagrindiniai informacijos šaltiniai buvo medicinos srities darbuotojai. Taip pat visuose užsienio tyrimuose antras dažniausiai nurodytas šaltinis buvo internetas [6, 13, 14]. 2022 metais atliktu tyrimu buvo nustatyta, kad net ieškodami informacijos apie RVI internete, tėvai stengiasi remtis gydytojų ir slaugytojų publikuota medžiaga. Pagrindiniai sveikatos srities darbuotojai, paminėti atliekant informacijos paiešką, buvo vaikų ligų gydytojai (59,2 proc.) ir slaugytojai (33,4 proc.) [15]. Akivaizdu, kad tėvai, ieškodami informacijos apie rotavirusinę infekciją, stengiasi rinktis patikimus šaltinius.

Asmens higiena yra svarbi RVI prevencijos priemonė, nors ir nėra tokia efektyvi kaip skiepai. Kadangi pagrindinis ligos plitimo būdas yra fekalinis-oralinis, virusas dažnai platinamas per užterštas rankas ar aplinkos daiktus. Dėl higienos įgūdžių stokos infekcija dažniausiai plinta vaikų kolektyvuose. Dėl to vaikų asmens higienos laikymasis yra svarbus RVI prevencijos aspektas. Tyrimo duomenimis, dauguma apklaustų tėvų (62 proc.) teigia turintys pakankamai žinių apie vaikų higienos įgūdžių formavimą, o kiek daugiau nei trečdalis (35 proc.) pažymėjo, kad stinga informacijos. Paklausus respondentų, ar reikalingas tėvų švietimas šiuo klausimu, net 68 proc. apklaustųjų atsakymas buvo teigiamas. 2017 metais atlikto tyrimo rezultatai atskleidė prastesnę tėvų informuotumą: 52,3 proc. nurodė, kad jiems pakanka žinių apie vaikų higienos įgūdžių formavimą, ir tik 40,9 proc. sutiko, kad informavimas apie vaikų higieną yra reikalingas [11]. Tyrimo, kurio tikslas buvo įvertinti tėvų žinias apie asmens higieną, rezultatai atskleidė, kad daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių tėvų turi mažai žinių apie higienos taisykles, ir tik 30 proc. žinių lygis buvo pakankamai aukštas [12]. Palyginus gautus tyrimo rezultatus su ankstesniais kitų autorių rezultatais, pastebima, kad vis dar nemaža dalis tėvų stokoja žinių vaikų higienos klausimais, bet dabar didžioji dalis yra nusiteikusi gauti informaciją šiuo klausimu.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad tėvams svarbiausia, jog slaugytojas, prižiūrintis vaikus, laikytųsi medicininių paskyrimų (85 proc.), užtikrintų tėvų, pacientų ir personalo saugumą (higienos palaikymas) (85 proc.) bei atliktų vaiko sveikatos būsenos įvertinimą ir palaikytų jo teigiamą emocinę būklę (84 proc.). Palyginus tėvų, kurių vaikai buvo hospitalizuoti, atsakymus nustatyta, kad didžioji dalis slaugytojų laikosi medicininių paskyrimų (90 proc.) ir užtikrina tėvų, pacientų ir personalo saugumą (73 proc.). Tačiau, kur kas rečiau slaugytojai įvertina mažų pacientų sveikatos būsenas ir palaiko jų teigiamas emocines būkles (60 proc.). Taip pat tik pusė apklaustų tėvų (50 proc.) ligoninėje buvo mokomi, kaip užkirsti kelią žarnyno infekcijoms, nors, tyrimo duomenimis, tokios informacijos tėvams trūksta. Beveik tiek pat respondentų (53 proc.) pažymėjo, kad jų vaikai buvo mokomi laikytis asmens higienos taisyklių, tačiau net 67 proc. nurodė, kad slaugytojai turėtų atlikti tokį veiksmą. Tokių rezultatų priežastimi gali būti slaugytojų žinių apie RVI trūkumas: 2021 metais atlikto tyrimo duomenimis, 60,7 proc. dirbančių slaugytojų informuotumas apie rotavirusinę infekciją nebuvo pakankamas [16]. Kita galima gautų rezultatų priežastis yra laiko stoka: 2018 metais atliktas tyrimas atskleidė, kad 73,6 proc. apklaustų slaugytojų mažai bendrauja su pacientais ir jų artimaisiais, nes nuturi tam laiko [17].

Išvados

1. Tėvai supranta, kad kontaktas su sergančiu asmeniu yra pavojingas. Tačiau kur kas mažesnė tėvų dalis suvokia asmens higienos taisyklių nesilaikymo riziką RVI atžvilgiu. Apklaustų tėvų informuotumas rotavirusinės infekcijos plitimo klausimu yra menkas. Tik 56 proc. apklaustųjų žino, kad pagrindinis infekcijos plitimo būdas yra fekalinis-oralinis. 35 proc. apklaustų tėvų mano, kad pagrindinis būdas yra oro-lašelinis (kosint, čiaudint), o 9 proc. teigia visai nežinantys, kaip plinta RVI.
2. Ištyrus tėvų informuotumą apie pagrindinę rotavirusinės infekcijos prevencijos priemonę – skiepus, galima daryti prielaidą, kad tėvų požiūris į vakcinas nėra palankus. Net pusė apklaustų tėvų nesutiko su būtinybe skiepyti vaikus. Šiuo laiku tėvai, ieškodami informacijos apie RVI, renkami patikimus šaltinius: didžioji dalis nurodė gydytoją kaip informacijos šaltinį, o ketvirtadalis pažymėjo slaugytoją. Vis dėlto informacijos apie vaikų higienos įgūdžių formavimą poreikis yra didelis: 68 proc. apklaustų tėvų teigia, kad švietimas šiuo klausimu yra reikalingas.
3. Daugumai apklaustų tėvų yra svarbu, kad slaugytojas, prižiūrintis vaikus, laikytųsi medicininių paskyrimų, užtikrintų tėvų, pacientų ir personalo saugumą (higienos palaikymas) ir atliktų vaiko sveikatos būsenos įvertinimą bei palaikytų jo teigiamą emocinę būklę. Mažiausiai tėvų mano, kad slaugytojai turi formuoti vaiko higienos įgūdžius, nors, jų teigimu, jiems tos informacijos trūksta. Įvertinus tėvų, kurių vaikai buvo hospitalizuoti, patirtį pastebėta, kad beveik visais hospitalizavimo atvejais slaugytojai laikėsi medicininių paskyrimų (90 proc.), tačiau tik pusė apklaustųjų tėvų buvo mokomi, kaip užkirsti kelią žarnyno infekcijoms.

Literatūra

1. Валиева Н. М., Якубова Р. М., Ибрагимова, Л. М., Мамадиев Х. Г., & Бурибаева З. У. (2020). Оценка новых подходов к диагностике и терапии ротавирусной инфекции у детей. Заметки Ученого, (11), 27–29.
2. Назурдинов А. Б., Азизов З. А., Турсунов Р. А., & Мирзоев А. С. (2018). Изменение эпидемиологической характеристики ротавирусной инфекции с внедрением ротавирусной вакцины в мире и в республике Таджикистан. Вестник Смоленской Государственной Медицинской Академии, 17(4), 118–124.
3. Pasaulio sveikatos organizacija. Prieiga internetu: <https://www.who.int/teams/health-product-policy-and-standards/standards-and-specifications/vaccines-quality/rotavirus>
4. Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras. Prieiga internetu: <https://nvsc.lrv.lt/lt/uzkrečiamuju-ligu-valdymas/ligu-aprasai/r-1/rotavirusinis-enteritas>
5. Cohen R., Martínón-Torres F., Posiuniene I., Benninghoff B., Oh K. B., & Poelaert D. (2022). Publisher Correction: The Value of Rotavirus Vaccination in Europe: A Call for Action. *Infectious diseases and therapy*. <https://doi.org/10.1007/s40121-022-00740-7>
6. Napolitano F., Ali Adou A., Vastola A., & Angelillo I. F. (2019). Rotavirus infection and vaccination: Knowledge, beliefs, and behaviors among parents in Italy. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(10). <https://doi.org/10.3390/ijerph16101807>
7. Tengku Jamaluddin T. Z. M., Mohamed N. A., Mohd Rani M. D., Ismail Z., Ramli S., Faroque H., Abd Samad F. N., Ariffien A. R., Che Amir Farid A. A. R., & Isahak I. (2020). Assessment on Hand Hygiene Knowledge and Practices Among Pre-school Children in Klang Valley. *Global pediatric health*, 7, 2333794X20976369. <https://doi.org/10.1177/2333794X20976369>
8. Laizane G., Kivite A., Stars I., Cikovska M., Grope I. ir Gardovska D. (2018). Health-related quality of life of the parents of children hospitalized due to acute rotavirus infection: a cross-sectional study in Latvia. *BMC Pediatrics* 18(114). <https://doi.org/10.1186/s12887-018-1086-y>
9. World Medical Association (2013). World Medical Association Declaration of Helsinki: Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects. *JAMA*. 310(20), 2191–2194. [Doi:10.1001/jama.2013.281053](https://doi.org/10.1001/jama.2013.281053)

10. Morač N., Žuravliova T., Žiliukas G., & Martinkenas A. (2015). Tėvų informuotumas apie rotavirusinę infekciją. *Sveikatos mokslai*, 25(6), 29–37. <http://doi.org/10.5200/sm-hs.2015.112>
11. Gabriūnaitė S. (2017). Rotavirusinė infekcija sergančių vaikų slauga. (Baigiamasis darbas). Vilnius: Vilniaus universitetas. Prieiga internetu: <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:23194276/datastreams/MAIN/content?gathStatIcon=true>
12. Szewczak A., Bak J., Węgorowski P. ir Zarzycka D. (2018). The knowledge of mothers on prevention of diarrhea in infancy. *Journal of Education, Health and Sport*, 8(11), 156–164. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.1477492>
13. Kilicaslan O., Engin M. M. N., Aslantas M., Timur F., & Kocabay K. (2022). Investigation of awareness of rotavirus infection and vaccination in parents of infants less than one year-a questionnaire study from Turkey. *Global Journal of Public Health Medicine*, 4(1), 547–557. <https://doi.org/10.37557/gjphm.v4i1.139>
14. Miron V. D., Toma A. R., Filimon C., Bar G., & Craiu M. (2022). Optional Vaccines in Children–Knowledge, Attitudes, and Practices in Romanian Parents. *Vaccines*, 10(3), 404. <http://dx.doi.org/10.3390/vaccines10030404>
15. Marchetti F., Verazza S., Brambilla M. & Restivo V. (2022). Rotavirus and the web: analysis of online conversations in Italy during 2020, *Human Vaccines & Immunotherapeutics*, 18:1. <https://doi.org/10.1080/21645515.2021.2002087>
16. Hamza N. F., Hasan A. M. A. R. ir Hindi N. K. K. (2021). Nurses Knowledge toward Rotavirus Vaccine for Children at Primary Health Care Centers in Babylon Governorate. *Systematic Reviews in Pharmacy*, 12(2), 359–363. [Doi:10.31838/srp.2021.2.49](https://doi.org/10.31838/srp.2021.2.49)
17. Gbrekidan W., Yohannes A., Aklil H. ir Tigistu G. (2020). Nurses to Patients Communication and Barriers Perceived by Nurses at Tikur Anbessa Specilized Hospital, Addis Ababa, Ethiopia 2018. *International Journal of Africa Nursing Sciences*. 12(100197). <https://doi.org/10.1016/j.ijans.2020.100197>